

Genesis of Comedy and the Comic Conditions in Sudanese Theatre: a Short History» (σσ. 285 εξ.). Η τελευταία θεματική ενότητα, «Western Heritage and Reconsideration of Early/Modern Orientalism», συμπεριλαμβάνει τέσσερις ανακοινώσεις: Freddy Decreus (Γάνδη), «Traditional Western Interpretations of the Comic Hero vs. the Lacanian Challenge: the Case of *Amphitruo*» (σσ. 291 εξ.), Lorna Hardwik (Αγγλία), «The Comic in the Tragic: Parody and Critique in Modern Productions of Euripides' *Hecuba*» (σσ. 306 εξ.), Stijn Brussels (Ολλανδία), «Splendid Cruelty: The Turk in Early Modern Court Entertainment in The Netherlands and France» (σσ. 316 εξ.), Bram Van Oostveldt (Γάνδη), «Orientalism, Despotism and 'Governmentality': Rereading the Harem as a Domestic Space in the French Opéra Comique *Soliman II ou les trois Sultanes* (1761)» (σσ. 331 εξ.). Και μόνο η αναφορά των τίτλων και θεμάτων φανερώνει το ετερόκλητο και «μεταμοντέρνο» αυτού το συνεδρίου (χωρίς να υπεισέλθω στις υφολογίες, τις μεθοδολογίες και «επιστημονικότητα» των ανακοινώσεων), το οποίο, ως ένα βαθμό, φαίνεται αναπόφευκτο· αλλά τα διαπολιτισμικά συνέδρια αποτελούν και μια πρόκληση και έχουν περισσότερη σημασία ως γεγονός, έστω χωρίς ιδιαίτερη επιτυχία. Η επιτυχία έγκειται στην διοργάνωση και την πραγματοποίηση της συνάντησης.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

ΓΙΑΓΚΟΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ (επιμ.)

Στα ίχνη του Διονύσου. Παραστάσεις Αρχαίας Τραγωδίας στην Ελλάδα 1867-2000
/ *In the track of Dionysus. Ancient Tragedy Performances in Greece 1867-2000*, Ι. Σιδέρης, Αθήνα 2005, σελ. 663 (4^ο), άπειρες φωτογραφίες,
ISBN 960-08-0347-1.

Υπό την καθοδήγηση του Γιάγκου Ανδρεάδη μια ομάδα συνεργατών του στο Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Παντείου Πανεπιστημίου, στην οποία ανήκει η Άννα Μαυρολέων, η Σοφία Βασιλείου (απόφοιτη του μεταπτυχιακού κύκλου του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ), ο Κωνσταντίνος Πουλής, η Χριστιάννα Στρατοπούλου-Μαιροπούλου και η Λέιλα Σεγγέλιγια, παρουσιάζει, ύστερα από έρευνα σε πολλά ιδιωτικά και άλλα αρχεία, ένα δέλωσσο τόμο φωτογραφιών για παραστάσεις αρχαίας ελληνικής τραγωδίας στην Ελλάδα 1867-2000. Το εγχείρημα είναι ανταπόδεια σπουδαίο, γιατί, ενώ έχει μελετηθεί η σχετική παραστασιογραφία από το Ελληνικό Τμήμα του Ευρωπαϊκού Δικτύου Έρευνας και Τεκμηρίωσης Παραστάσεων Αρχαίου Ελληνικού Δράματος και έχει δημοσιευτεί στους σχετικούς τόμους των εκδόσεων *Επικαιρότητα* από το 1992 κι έχουν γίνει σειρά ανακοινώσεων τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό από τον Πλάτωνα Μαυρομούστακο κι άλλους (από το project δεν αναφέρεται καθόλου στην έκδοση αυτή), δεν υπήρχε, σε μεγαλύτερη έκταση, δημοσιευμένο φωτογραφικό υλικό ή ένα σχετικό λείκωμα, που να αποτελεί σημαντική πηγή για τη διερεύνηση του χώρου αυτού. Αλλά η έκδοση προορίζεται μάλλον για ένα ευρύτερο κοινό, όπως φανερώνει και η πολυτελής του εμφάνιση. Με την έννοια αυτή, το εισαγωγικό άρθρο του Γ. Ανδρεάδη, «Στα ίχνη του Διονύσου: σκέψεις για την πορεία των παραστάσεων αρχαίας τραγωδίας στην Ελλάδα» (σσ. 21 εξ., αγγλικά σσ. 67 εξ.) δεν χρειάζεται

να αντέξει σε λεπτομερειακή κριτική. Το ίδιο απαλλακτικό βούλευμα ισχύει για το συντομότερο άρθρο της Άνας Μανρολέων, «Η αναβίωση του αρχαίου ελληνικού δράματος στην Ελλάδα του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα (σσ. 109 εξ., αγγλικά σσ. 121 εξ.). Η σχετική με το θέμα βιβλιογραφία σε καμιά περίπτωση δεν είναι εξαντλητική. Αλλά η αρετή του τόμου έγκειται στο πλούσιο οπτικό υλικό που προσφέρει. Οι φωτογραφίες, μακέτες, τα σκίτσα κτλ. ομαδοποιούνται κατά τραγωδία και παρατίθενται σε χρονολογική σειρά, ανάλογα με το έτος της παράστασης. Για κάθε τραγωδία υπάρχει ένα σύντομο εισαγωγικό σημείωμα. Κάτω από κάθε φωτογραφία αναγράφονται τα στοιχεία της παραστασιογραφίας. Η παρουσίαση ξεκινάει με τον Αισχύλο: *Ικέτιδες* (σσ. 133 εξ.), *Πέρσες* (σσ. 139 εξ.), *Προμηθεύς Δεσμώτης* (σσ. 163 εξ.), *Επτά επί Θήβας* (σσ. 185 εξ.), *Ορέστεια* (σσ. 199 εξ.), συνεχίζει με τον Σοφοκλή: *Αντιγόνη* (σσ. 235 εξ.), *Αίας* (σσ. 257 εξ.), *Οιδίπους Τύραννος* (σσ. 263 εξ.), *Ηλέκτρα* (σσ. 285 εξ.), *Τραχίνια* (σσ. 313 εξ.), *Φιλοκτήτης* (σσ. 323 εξ.), *Οιδίπους επί Κολωνώ* (σσ. 333 εξ.), *Αλκίσις* (σσ. 341 εξ.) και τελειώνει με τον Ευριπίδη: *Μήδεια* (σσ. 351 εξ.), *Ηρακλείδα* (σσ. 393 εξ.), *Ιππόλυτος* (σσ. 399 εξ.), *Ανδρομάχη* (σσ. 409 εξ.), *Εκάβη* (σσ. 415 εξ.), *Ικέτιδες* (σσ. 429 εξ.), *Ηρακλής Μανόμενος* (σσ. 435 εξ.), *Ιων* (σσ. 414 εξ.), *Τρωάδες* (σσ. 449 εξ.), *Ιφιγένεια η εν Ταύροις* (σσ. 469 εξ.), *Ηλέκτρα* (σσ. 483 εξ.), *Ελένη* (σσ. 493 εξ.), *Φοίνισσα* (σσ. 501 εξ.), *Ορέστης* (σσ. 509 εξ.), *Ιφιγένεια εν Αυλίδι* (σσ. 517 εξ.), *Βάκχαι* (σσ. 529 εξ.), *Ρήσος* (σσ. 549 εξ.), *Κύκλωψ* (σσ. 563 εξ.). Περιστό να τονισθεί, πως το ξεφύλλισμα και μόνο είναι ένα συναρπαστικό ταξίδι στην ιστορία του ελληνικού θεάτρου του 20^{ου} αιώνα. Ο τόμος κλείνει με βιογραφικά σημειώματα για τους σκηνοθέτες (σσ. 375 εξ.), τους σκηνογράφους – ενδυματολόγους (σσ. 595 εξ.), τους μουσικούς (σσ. 607 εξ.), τους μεταφραστές (σσ. 613 εξ.), τους χορογράφους (σσ. 621 εξ.), τους ηθοποιούς (σσ. 631 εξ.), με μια πολύ σύντομη βιβλιογραφία (σ. 659), με κατάλογο των συντελεστών και με ευχαριστίες.

Ως προς τα κριτήρια επιλογής των παραστάσεων η συντακτική ομάδα οδηγήθηκε μάλλον από το ίδιο το φωτογραφικό υλικό. Μένει όμως συζητήσιμο, αν στην περίπτωση της *Μήδειας* π. χ. έπρεπε να συμπεριληφθεί και η όπερα του Cherubini και η διασκευή του Heiner Müller, γιατί τότε ανοίγεται η πόρτα και για άλλες διασκευές. Ο *Κύκλωψ* ίσως θα είχε καταλληλότερη θέση σ' έναν ανάλογο τόμο για την κωμωδία· ως μέρος της τετραλογίας όμως μπήκε εδώ. Ο βαθμός πληρότητας της παραστασιογραφίας αυτής είναι εύκολο να ελεγχθεί από το παραστασιολόγιο των τραγωδιών στις εκδόσεις *Ελικαιρότητα*. Αλλά η στοχοθεσία του λευκώματος έγκειται στη γνωριμία ενός ευρύτερου αναγνωστικού κοινού με ένα από τα σημαντικότερα κεφάλαια της ιστορίας του νεοελληνικού θεάτρου. Και αυτός ο στόχος επιτεύχθηκε.

ΒΑΑΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

La verbe et la scène. Travaux sur la littérature et le théâtre en l'honneur de Zoé Samara. Texte réunis et édités par Aphrodite Sivetidou et Athanasia Tsatsakou, Honoré Champion éditeur, Paris 2005 (Colloques, congrès et conférences sur la Littérature Comparée 8), σελ. 504, ISBN 2-7453-1201-4.

Όπως αρμόζει σε μια Festschrift για την αγαπητή συνάδελφο από το Γαλλικό Τμήμα του ΑΠΘ οι τιμητικές συμβολές των μελετητών κινούνται ανάμεσα στη λογοτεχνία και τη θεωρία της, το θέατρο και τη θεωρία του καθώς και τη φιλοσοφία της γλώσσας. Εδώ θα περιο-